

Sončni ostriž

Lepomis gibbosus

Avtor: Matija Jamnik, Društvo osveščenih akvaristov in vivaristov Akvaviva

Način citiranja: Jamnik, M., 2008. Sončni ostriž *Lepomis gibbosus*, Informativni list 16, Spletna stran tujerodne-vrste.info/informativni-listi/INF16-soncni-ostriz.pdf, Projekt Thuja. Datum dostopa: xx/xx/200x

Informativni list je bil zasnovan v sklopu Projekta Thuja, ki je podprt s subvencijo Islandije, Lihtenštajna in Norveške preko Finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma.

Splošni podatki o vrsti

Slovensko ime: sončni ostriž, ameriški ostriž

Znanstveno ime: *Lepomis gibbosus* (Linné, 1758)

Sinonim: *Eupomotis gibbosus* (Linné, 1758), *Lepomus gibbosus* (Linné, 1758), *Perca gibbosa* (Linné, 1758), *Pomotis vulgaris* (Cuvier, 1829)

Opis vrste: Spada v red ostrižnjakov (*Perciformes*); družina sončni ostriži (*Centrarchidae*). Prepoznaven je po svoji intenzivni obarvanosti. Telo je olivno zelene do modrikaste barve z marmornatim vzorcem, boke prekrivajo oranžne do rdeče pege. Od gobčka proti robovom škržnih poklopcev se vlečejo turkizno do smaragdno zelene proge. Na vrhu škržnega poklopca je temna pega. Trebuh je pri mladih rumen, pri starejših pa bolj rdeč. Samci imajo izrazitejšo barvo, kar je še posebej opazno v času drsti, samice pa so v splošnem za odtenek bolj blede. Sončni ostriž ima zelo visoko in sploščeno telo, ki ga v celoti pokrivajo dokaj velike luske. Dolgo dvodelno hrbtno plavut v sprednjem delu sestavljajo trdne (10-12), v zadnjem pa mehke plavutnice (10-12). Prsni plavuti sta dolgi in koničasti. Največja uradno zabeležena dolžina je 40 cm, čeprav najpogosteje naletimo na primerke velikosti od 15 do 20 cm. Sicer so večinoma predstavniki alohtonih populacij v Evropi manjši od avtohtonih ameriških. Sončni ostriž je vsejedec s poudarkom na mesni prehrani, saj se večinoma prehranjuje z žuželkami, ličinkami, ribjimi ikrami in zarodom, dvoživkami, polži in drugimi talnimi nevretenčarji. Po obnašanju je teritorialen, v času parjenja pa se agresivnost samca do drugih rib in ostalih nezaželenih prišlekov še poveča. Aktiven je podnevi.

Območje naravne razširjenosti: Prvotna domovina je Severna Amerika, kjer ga je moč najti v mirnih, toplih, stoječih vodah na območju med Novim Brunswickom (Kanada) in Južno Karolino (ZDA). Najdemo ga v Evropi, Afriki, Aziji, Srednji in Južni Ameriki, pa tudi v celinskih vodah Severne Amerike, ki jih sprva ni naseljeval.

Poti vnosa in širjenje: Prvič so sončnega ostriža v Evropi zabeležili leta 1877, in sicer primerek, ki so ga iz Kanade prinesli v Francijo. Kasneje se je razširil oz. so ga raznesli po vsej zahodni in srednji Evropi, tako da danes naseljuje obširno območje med Baltikom, Črnim morjem in Pirenejskim polotokom. Prav tako ga najdemo v Angliji, leta 2005 pa so njegovo prisotnost prvič potrdili tudi na Norveškem. Zgodovina in nameni naseljevanja sončnega ostriža v evropska vodovja niso povsem pojasnjeni, vendar se dozdeva, da so k temu precej prispevali akvaristi in gojitelji okrasnih rib na prostem, ki so zanesli v naravo. Na Danskem naj bi ga domnevno namenoma nezakonito naselili v boju proti ribjim ušem (*Argulus sp.*).

Pojavljanje v Sloveniji: V Sloveniji je bil najprej vnešen v Blejsko jezero, dandanes pa je prisoten v številnih vodotokih. Naseljuje številne stoječe vode, ribnike, mrtvice, akumulacije ter vse večje vodotoke Muro, Savo, Dravo, Sočo in njihove pritoke. Zaradi pisanosti je komercialno zanimiv, tako da ga najdemo tudi v okrasnih ribnikih in akvarijih.

Slika 2. V naravi sončne ostriže prepoznamo tudi z razdalje, saj imajo na škržnem poklopcu temno pego.

Ekološke značilnosti

Habitat: Naseljuje tako stoječe kot tekoče vode, čeprav na območju prvotne razširjenosti v vodotoke zaide le izjemoma. Zadržuje se v gosto zaraščenih plitvinah, do globine dveh metrov.

Razmnoževanje in življenjski cikel: Drsti se od maja do avgusta pri temperaturi vode 19°C. Drstitev poteka v več intervalih v razmaku 11 dni. Samec skoplje v peščeno ali prodnato dno drstno jamico, v katero s paritvenim plesom privabi samico, ki vanjo odloži 600 - 5000 iker. V isto jamico lahko odloži ikre več samic. Samec varuje jamico z ikrami in zarod, dokler ta prosto ne plava. Včasih skrbi za več drstnih jamic hkrati, redkeje pa se mu pri tem pridruži tudi samica. Ikre se izležejo po treh do desetih dneh. Spolno dozori v drugem letu starosti. Podvojitvena doba populacije je 1.4 - 4.4 leta. V naravi živi približno 5, v ujetništvu pa okoli 8 let. Najvišja potrjena starost je 12 let.

Vplivi tujerodne vrste

Vplivi na biotsko raznovrstnost: Vplivi niso popolnoma raziskani, vendar je potrjeno, da s svojo požrešnostjo ogroža avtohtone vrste. Uničuje ribji zarod, tako mladice kot ikre, in zapolnjuje biološke niše avtohtone favne. Domnevno naj bi bil prenašalec parazitov. Znano je tudi, da se lahko križa s sorodnimi vrstami, ki so bile prav tako umetno vnešene v okolje,

predvsem z *L. cyanellus*. Rezultat križanja so navadno hitro rastoči sterilni hibridi moškega spola (Moyle, 1976 v Fuller *in dr.*, 1999 v Przybylski, 2008).

Vplivi na zdravje ljudi: Niso potrjeni.

Vplivi na gospodarstvo: Je zelo prilagodljiva in odporna riba. To ji je omogočilo, da se je uspešno obdržala skoraj povsod, kjer so jo naselili. V večini predelov, kjer so to ribo naselili, predstavlja nezaželenega vsiljivca, ki dela gospodarsko škodo z zmanjševanjem nosilnosti okolja v odnosu do domačih lovnih vrst.

Ukrepi

Preventivni ukrepi: Sončni ostriž je za gojitelje rib na prostem zaradi pisanih barv, enostavnega gojenja in relativne eksotičnosti precej zanimiv. Gojitelje bi bilo potrebno pritegniti k gojenju domorodnih rib, med katerimi se skriva precejšnje število zanimivih, a povprečnemu ljubitelju manj poznanih vrst.

Odstranitev ali nadzor vrste: Konkretnih predlogov za enkrat še ni. Problem je predvsem neraziskanost številčnosti posameznih populacij in migracijskih poti. Sončni ostriž se v evidenci ulova ne pojavlja, saj zaradi majhnosti za ribolov ni posebej zanimiv. Najprej pa bi ga bilo potrebno odstraniti iz manjših bolj ali manj zaprtih vodnih sistemov.

Ozaveščanje: Ljubitelje je treba opozarjati na nezakonitost izpusta alohtonih vrst v naravo. V tovrstne akcije bi se morale vključiti tudi ribiške družine, na področju katerih je sončni ostriž prisoten.

Viri

Povezave do informacij na spletu:

http://tnfish.org/SpeciesFishInformation_TWRA/Research/Pumpkinseed_LepomisGibbosusInformation_NS.pdf

<http://www.fishbase.org/>

<http://www.itis.gov/>

Znanstveni viri:

Povž M., B. Sket, 1996: Naše sladkovodne ribe. Mladinska knjiga, Ljubljana

Povž M., S. Šumer, N. Budihna, 1998: Ribe in raki Pokolpja. Založba i2, Ljubljana

Przybylski, M. (2006): NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet – *Lepomis gibbosus*. – From: Online Database of the North European and Baltic Network on Invasive Alien Species – NOBANIS www.nobanis.org, Datum dostopa 20/11/2008.